

PARLAMENTUL EUROPEAN

2014 - 2019

Comisia pentru afaceri juridice

2014/2256(INI)

15.1.2015

PROIECT DE RAPORT

referitor la Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (2014/2256(INI))

Comisia pentru afaceri juridice

Raportoare: Julia Reda

PR_INI

CUPRINS

	Pagina
PROPUNERE DE REZOLUȚIE A PARLAMENTULUI EUROPEAN	3
EXPUNERE DE MOTIVE.....	8

PROPUNERE DE REZOLUȚIE A PARLAMENTULUI EUROPEAN

referitoare la Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (2014/2256(INI))

Parlamentul European

- având în vedere articolele 4, 26, 34, 114 și 118 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE),
- având în vedere articolele 11, 13, 14, 16, 17 și 52 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene,
- având în vedere Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională¹,
- având în vedere Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice,
- având în vedere Tratatul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI) privind dreptul de autor din 20 decembrie 1996,
- având în vedere Tratatul OMPI privind interpretările și execuțiile și fonogramele din 20 decembrie 1996,
- având în vedere Tratatul OMPI privind interpretările și execuțiile audiovizuale, adoptat de Conferința diplomatică a OMPI privind protejarea interpretărilor și execuțiilor audiovizuale la Beijing pe data de 24 iunie 2012,
- având în vedere Directiva 2014/26/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind gestiunea colectivă a drepturilor de autor și a drepturilor conexe și acordarea de licențe multiteritoriale pentru drepturile asupra operelor muzicale pentru utilizare online pe piața internă²,
- având în vedere Directiva 2013/37/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 de modificare a Directivei 2003/98/CE privind reutilizarea informațiilor din sectorul public³,
- având în vedere Directiva 2012/28/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 privind anumite utilizări permise ale operelor orfane⁴,
- având în vedere Directiva 2011/77/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 27

¹ JO L 167, 22.6.2001, p. 10.

² JO L 84, 20.3.2014, p. 72.

³ JO L 175, 27.6.2013, p. 1.

⁴ JO L 299, 27.10.2012, p. 5.

septembrie 2011 de modificare a Directivei 2006/116/CE privind durata de protecție a dreptului de autor și a anumitor drepturi conexe¹,

- având în vedere Directiva 93/83/CEE a Consiliului din 27 septembrie 1993 privind coordonarea anumitor norme referitoare la dreptul de autor și drepturile conexe aplicabile difuzării de programe prin satelit și retransmisiei prin cablu²;
 - având în vedere Directiva 92/100/CEE a Consiliului din 19 noiembrie 1992 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale³,
 - având în vedere Rezoluția sa din 27 februarie 2014 referitoare la taxele pentru copierea privată⁴,
 - având în vedere Rezoluția sa din 12 septembrie 2013 referitoare la promovarea sectoarelor culturale și creative europene ca surse de creștere economică și de creare de locuri de muncă⁵,
 - având în vedere consultarea publică privind revizuirea normelor UE în materie de drepturi de autor desfășurată de Comisie între 5 decembrie 2013 și 5 martie 2014,
 - având în vedere Cartea verde a Comisiei intitulată „Dreptul de autor în economia cunoașterii” (COM(2008)0466),
 - având în vedere Comunicarea Comisiei intitulată „O piață unică pentru drepturile de proprietate intelectuală. Stimularea creativității și inovației pentru a oferi Europei creștere economică, locuri de muncă de înaltă calitate și bunuri și servicii de primă clasă” (COM(2011)0287),
 - având în vedere articolul 52 din Regulamentul său de procedură,
 - având în vedere raportul Comisiei pentru afaceri juridice și avizele Comisiei pentru industrie, cercetare și energie, Comisiei pentru piața internă și protecția consumatorilor și Comisiei pentru cultură și educație (A8-0000/2015),
- A. întrucât cadrul juridic european privind dreptul de autor și drepturile conexe este esențial pentru promovarea creativității și a inovării, precum și pentru accesul la cunoștințe și informații;
- B. întrucât Directiva 2001/29/CE privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională a urmărit să adapteze legislația referitoare la dreptul de autor și drepturile conexe pentru a reflecta evoluțiile tehnologice;

¹ JO L 265, 11.10.2011, p. 1.

² JO L 248, 6.10.1993, p. 15.

³ JO L 346, 27.11.1992, p. 61.

⁴ Texte adoptate, P7_TA(2014)0179.

⁵ Texte adoptate, P7_TA(2013)0368.

- C. întrucât Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene protejează libertatea de exprimare, libertatea artelor și a cercetării științifice, dreptul la educație și libertatea de a desfășura o activitate comercială;
- D. întrucât articolul 17 din Carta drepturilor fundamentale consacră dreptul de proprietate, distingând între protecția bunurilor, pe de o parte [alineatul (1)], și protecția proprietății intelectuale, pe de altă parte [alineatul (2)];
- E. întrucât alegerea standardelor tehnice poate avea un impact semnificativ asupra drepturilor omului – inclusiv asupra drepturilor privind libertatea de exprimare, protecția datelor personale și securitatea utilizatorilor – precum și asupra accesului la conținuturi¹;
1. salută inițiativa Comisiei de a desfășura o consultare privind dreptul de autor, care s-a bucurat de un interes ridicat din partea societății civile cu peste 9 500 de răspunsuri, dintre care 58,7 % au fost primite de la utilizatorii finali²;
2. observă cu îngrijorare că marea majoritate a utilizatorilor finali care au răspuns afirmă că se confruntă cu probleme atunci când încearcă să acceseze servicii online în toate statele membre, în special dacă sunt utilizate măsuri tehnologice de protecție pentru a impune restricții teritoriale;

Drepturi exclusive

3. recunoaște necesitatea ca autorilor și artiștilor interpreți sau executanți să li se ofere protecție juridică pentru activitățile lor creative și artistice; recunoaște rolul producătorilor și al editorilor în ceea ce privește lansarea operelor pe piață, precum și necesitatea unor remunerații adecvate pentru toate categoriile de titulari de drepturi; solicită îmbunătățirea poziției contractuale a autorilor și a artiștilor interpreți sau executanți în raport cu alți titulari de drepturi și intermediari;
4. consideră că instituirea unui titlu european unic de drepturi de autor în temeiul articolului 118 din TFUE, care să se aplice direct și uniform în întreaga UE, în conformitate cu obiectivul Comisiei referitor la o mai bună legiferare, ca mijloc legal de remediere a lipsei de armonizare ce decurge din Directiva 2001/29/CE;
5. recomandă ca legislatorul UE să reducă și mai mult barierele din calea reutilizării informațiilor din sectorul public prin scutirea operelor produse de sectorul public – ca parte a procesului politic, juridic și administrativ – de la protecția drepturilor de autor;
6. solicită Comisiei să protejeze operele din domeniul public, care, prin definiție, nu fac obiectul protecției drepturilor de autor și care ar trebui, prin urmare, să poată fi utilizate și reutilizate fără a întâmpina bariere tehnice sau contractuale; solicită, de asemenea,

¹ Avizul Comitetului Economic și Social European din 16 decembrie 2014 privind „Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Guvernanța și politica în domeniul internetului – Rolul Europei în modelarea viitorului guvernanței internetului”.

² Comisie, DG MARKT, Report on the responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Rules („Raport referitor la răspunsurile date în cadrul consultării publice privind revizuirea normelor UE în materie de drepturi de autor”), iulie 2014, p. 5.

Comisiei să recunoască libertatea titularilor de drepturi de a-și ceda drepturile în mod voluntar și de a-și oferi operele domeniului public;

7. invită Comisia să armonizeze durata de protecție a drepturilor de autor stabilind un interval de timp care să nu depășească standardele internaționale actuale prevăzute în Convenția de la Berna;

Excepții și limitări

8. invită legislatorul UE să rămână fidel obiectivului menționat în Directiva 2001/29/CE de păstrare a unui echilibru just între diferitele categorii de titulari de drepturi și utilizatorii de obiecte protejate, precum și între diferitele categorii de titulari de drepturi;
9. remarcă faptul că ar trebui să se beneficieze de excepții și limitări în mediul digital, fără ca acestea să fie tratate diferit față de cele acordate în mediul analog;
10. observă cu îngrijorare impactul tot mai mare al diferențelor dintre statele membre în ceea ce privește punerea în aplicare a excepțiilor, care creează insecuritate juridică și are efecte negative directe asupra funcționării pieței unice digitale, având în vedere dezvoltarea activităților transfrontaliere;
11. invită Comisia să stabilească obligativitatea tuturor excepțiilor și limitărilor prevăzute de Directiva 2001/29/CE, pentru a permite accesul egal la diversitatea culturală la nivel transfrontalier în cadrul pieței interne și pentru a îmbunătăți securitatea juridică;
12. ia act cu interes de dezvoltarea unor noi forme de utilizare a operelor în rețelele digitale, în special utilizările transformatoare;
13. solicită adoptarea unei norme deschise care să introducă o interpretare flexibilă a excepțiilor și a limitărilor în anumite cazuri speciale care nu intră în conflict cu exploatarea normală a operei și nu aduc în mod nejustificat atingere intereselor legitime ale autorului sau ale titularului dreptului.
14. invită legiuitorul european să asigure neutralitatea tehnologică și compatibilitatea viitoare a excepțiilor și limitărilor, ținând seama în mod corespunzător de efectele convergenței mass-mediei; consideră, în special, că excepția referitoare la citate ar trebui să includă în mod expres citatele audiovizuale în domeniul său de aplicare;
15. subliniază faptul că posibilitatea de conectare liberă la o resursă sau la alta reprezintă una dintre pietrele de temelie ale internetului; invită legiuitorul UE să clarifice faptul că trimiterea la opere prin intermediul unui link nu fac obiectul unor drepturi exclusive, deoarece nu reprezintă o comunicare către un public nou¹;
16. invită legiuitorul UE să se asigure că este permisă utilizarea de fotografii, înregistrări video sau alte imagini ale operelor care sunt amplasate permanent în locuri publice;

¹ Ordonanța Curții de Justiție din 21 octombrie 2014, *BestWater International GmbH/Michael Mebes și Stefan Potsch*, C-348/13 (cerere având ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare din partea Bundesgerichtshof din Germania).

17. subliniază că excepția pentru realizarea de caricaturi, parodii sau pastișe ar trebui să se aplice indiferent de scopul utilizării parodice;
 18. subliniază nevoia de a permite tehnici automatizate de analiză a textului și a datelor (de exemplu, „extragerea textului și a datelor”) pentru toate scopurile, cu condiția dobândirii permisiunii de a citi operele;
 19. solicită o excepție generală pentru scopurile legate de cercetare și de învățământ, care să acopere nu numai instituțiile de învățământ, ci și orice tip de activități educaționale sau de cercetare, inclusiv educația nonformală;
 20. solicită adoptarea unei excepții obligatorii care să permită bibliotecilor să împrumute cărți publicului în formate digitale, indiferent de locul de acces;
 21. invită legiuitorul UE să împiedice statele membre să introducă licențe legale pentru oferirea de compensații titularilor de drepturi pentru prejudiciul cauzat de actele permise de o excepție;
 22. solicită adoptarea unor criterii armonizate pentru definirea prejudiciului cauzat titularilor de drepturi în cazul unor reproduceri realizate de către o persoană fizică pentru uz personal și luarea de măsuri armonizate de asigurare a transparenței în ceea ce privește taxele pentru copierea privată introduse în unele state membre¹;
 23. subliniază că nu ar trebui împiedicate prin măsuri tehnologice exercitarea efectivă a excepțiilor sau a limitărilor, precum și accesul la conținuturi care nu fac obiectul protecției dreptului de autor sau a drepturilor conexe;
 24. recomandă ca protecția juridică împotriva eludării oricăror măsuri tehnologice eficiente să fie condiționată de publicarea codului sursă sau a specificațiilor interfeței, pentru a garanta integritatea dispozitivelor în cazul cărora se utilizează măsuri de protecție tehnologică și pentru a facilita interoperabilitatea; consideră în special că, în cazul în care eludarea măsurilor tehnologice este permisă, mijloacele tehnologice de realizare a unei astfel de eludări autorizate trebuie să fie disponibile;
- o
- o o
25. încredințează Președintelui sarcina de a transmite prezenta rezoluție Consiliului și Comisiei, precum și parlamentelor și guvernelor statelor membre.

¹ Așa cum se menționează în recomandările lui António Vitorino din 31 ianuarie 2013 formulate în urma ultimului proces de mediere desfășurat de Comisie în legătură cu taxele pentru copierea privată și reprografie.

EXPUNERE DE MOTIVE

Obiectivul Directivei 2001/29/CE (denumită în continuare Directiva InfoSoc)¹ l-a reprezentat armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională.

Directiva InfoSoc a introdus niveluri minime de protecție a drepturilor de autor, fără să stabilească standarde pentru protecția intereselor publicului și ale utilizatorilor. În consecință, punerea în aplicare a Directivei InfoSoc nu a condus la armonizarea la nivelul UE a drepturilor de autor dorită de mai multe părți. În special, caracterul facultativ al majorității excepțiilor și limitărilor privind drepturile de autor și incapacitatea de a limita sfera protecției drepturilor de autor și drepturilor conexe la cele prevăzute în directivă, a dus la fragmentarea în continuare a legislațiilor naționale privind drepturile de autor în rândul statelor membre.

Această fragmentare este acum exacerbată de recenta introducere de către unele state membre a drepturilor conexe suplimentare care vizează în special utilizările online (de exemplu, în 2013 și 2014, Germania și Spania au introdus așa-numitele legi privind drepturile de autor „auxiliare” pentru editorii de presă care vizează agregatorii de știri) și, în general, de inadecvarea normelor actuale ale UE privind drepturile de autor la intensificarea schimburilor culturale transfrontaliere, facilitată de internet.

Capacitatea de a înțelege legislația este esențială pentru acceptarea și legitimitatea acesteia. În prezent, este un lucru răspândit ca persoanele fizice, întreprinderile și chiar instituțiile publice să nu reușească să înțeleagă legislația privind drepturile de autor care decurge din punerea în aplicare a Directivei din 2001. În special, cei care accesează, transformă și creează noi opere locuind sau utilizând resurse în state membre diferite pot considera sistemul împovăraător, neavând certitudine juridică în privința întrebării dacă respectă legea sau dacă sunt în măsură să își desfășoare activitatea sau să își exprime creativitatea fără a suporta costuri ridicate de tranzacționare sau a risca să încalce dispoziții juridice.² Întrucât Directiva InfoSoc a fost concepută ca o punere în aplicare a celor patru libertăți ale Uniunii,³ aceste lipsuri dau naștere unor îngrijorări deosebite.

Fragmentarea legislației UE privind drepturile de autor și lipsa de transparență rezultată sunt bine înțelese de către Comisie și se reflectă în intenția Comisiei de a elimina diferențele naționale ale legislației în domeniul drepturilor de autor.⁴ O chestiune deosebit de urgentă în această privință este natura opțională a excepțiilor și limitărilor referitoare la drepturile

¹ Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO L 167, 22.6.2001, p. 10).

² Dobusch & Quack (2012): Transnational Copyright: Misalignments between Regulation, Business Models and User Practice („Dreptul de autor internațional. Neconcordanțe între reglementări, modelele de afaceri și practicile utilizatorilor”). Osgoode CLPE Research Paper No. 13/2012. Document disponibil la adresa: <http://ssrn.com/abstract=2116334>.

³ Directiva 2001/29/CE, considerentul 3: „Armonizarea propusă va ajuta la punerea în aplicare a celor patru libertăți ale pieței interne și se referă la respectarea principiilor fundamentale ale dreptului, în special proprietatea, inclusiv proprietatea intelectuală, libertatea de exprimare și interesul public”.

⁴ Scrisoarea de misiune a președintelui Comisiei Jean-Claude Juncker adresată comisarului Oettinger: http://ec.europa.eu/commission/sites/cwt/files/commissioner_mission_letters/oettinger_en.pdf.

exclusive. Din motive de claritate juridică și ușurință în utilizare, toate excepțiile și limitările permise de Directiva InfoSoc ar trebui să devină obligatorii în toate statele membre. Este demn de remarcat faptul că toate excepțiile și limitările fac obiectul testului în trei pași care limitează utilizările autorizate la anumite cazuri speciale care nu intră în conflict cu exploatarea normală a operei și nu aduc în mod nejustificat atingere intereselor legitime ale autorului sau ale titularului dreptului.¹ Având în vedere aceste reguli de interpretare, introducerea obligativității tuturor excepțiilor existente nu ar fi, prin urmare, în detrimentul titularilor de drepturi, îmbunătățind în același timp considerabil capacitatea utilizatorilor operelor protejate prin drepturi de autor de a beneficia de excepțiile și limitările respective într-un context transfrontalier.

Lipsa de armonizare în domeniul legislației privind drepturile de autor care se regăsesc în mod explicit în afara sferei de aplicare a Directivei InfoSoc, precum durata de protecție a drepturilor de autor,² are consecințe negative demonstrabile asupra clarității legislației. După cum a evidențiat „calculatorul privind domeniul public” introdus de Europeană,³ se înregistrează o complexitate impresionantă în ceea ce privește determinarea diferitelor durate de protecție a drepturilor de autor în statele membre, unele dintre acestea necesitând cunoștințe despre circumstanțele decesului autorului sau cu privire la situația moștenitorilor autorului la data decesului său - informații care sunt rareori disponibile persoanelor fizice sau instituțiilor care încearcă să determine dacă o operă aparține domeniului public. În plus, cele mai recente prelungiri de către UE a duratelor minime de protecție pentru anumite categorii de opere și obiecte au fost întreprinse împotriva sfatului explicit oferit de studiile academice comandate de Comisie,⁴ întrucât prelungirea duratei drepturilor de autor se știe că afectează negativ disponibilitatea operelor.⁵ Prin urmare, duratele drepturilor de autor ar trebui armonizate și bazate pe standardul internațional minim stabilit de Convenția de la Berna.

În cadrul consultării privind drepturile de autor,⁶ Comisia a formulat o întrebare referitoare la oportunitatea unui titlu european unic de drepturi de autor. În conformitate cu opiniile exprimate în cadrul consultării, în special de către membri importanți ai mediului academic,

¹ Testul în trei pași decurge din standardele de drept internațional privind drepturile de autor stabilite de tratatele OMPI (articolul 10 din TDA și articolul 16 din WPPT).

² Directiva 2001/29/CE, articolul 1 alineatul (2) litera (d).

³ Document disponibil la adresa: <http://outofcopyright.eu/>.

⁴ Institute for Information Law IVIR (2006): The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy („Reformarea dreptului de autor și a drepturilor conexe pentru economia bazată pe cunoaștere”), raport adresat Comisiei Europene, DG Piața Internă. Document disponibil la adresa:

http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf.

⁵ Heald (2013): How copyright keeps works disappeared („Cum duce dreptul de autor la dispariția operelor”). Illinois Public Law Research Paper No. 13-54, disponibil la adresa

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2290181; Buccafusco & Heald (2012): Do bad things happen when works enter the public domain? Empirical Tests of copyright term extension („Se întâmplă ceva rău dacă operele intră în domeniul public? Teste empirice privind prelungirea duratei drepturilor de autor”).

Chicago-Kent College of Law Legal Studies Research Paper No. 2012-04, disponibil la adresa

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2130008; Helberger, Duft, Hugenholtz și Van Gompel (2008): Never Forever: Why Extending the Term of Protection for Sound Recordings is a Bad Idea („Niciodată pentru totdeauna: De ce prelungirea duratei de protecție a înregistrărilor sonore este o idee proastă”). Disponibil la adresa http://www.ivir.nl/publications/helberger/EIPR_2008_5.pdf.

⁶ Consultarea publică privind revizuirea normelor UE în materie de drepturi de autor desfășurată de Comisie între 5 decembrie 2013 și 5 martie 2014. Documentele și răspunsurile sunt disponibile la adresa: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm.

dar și de către instituții de patrimoniu cultural - cum ar fi bibliotecile, muzeele și arhivele - de către artiști și publicul larg, obiectivele stabilite în cuprinsul Directivei InfoSoc pot fi realizate cel mai bine prin introducerea unui titlu european unic de drepturi de autor. Acest titlu unic ar urma să se aplice direct și uniform în întreaga UE,¹ cu scopul de a elimina barierele care rezultă din natura teritorială a dreptului de autor și a drepturilor conexe care în prezent împiedică instrumentele existente să atingă obiectivul de armonizare și finalizare a pieței unice digitale.² De la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, există un temei juridic la articolul 118 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), care prevede posibilitatea ca legiuitorul UE să creeze „titluri europene de proprietate intelectuală pentru a asigura o protecție uniformă a drepturilor de proprietate intelectuală în Uniune, precum și [să înființeze] sisteme centralizate de autorizare, coordonare și control la nivelul Uniunii”. Acest temei juridic a fost, până în prezent, utilizat pentru a crea brevetul unitar european și pentru actuala revizuire a Regulamentului privind marca comunitară. Temeiul juridic respectiv ar putea fi utilizat pentru a crea un titlu european unic de drepturi de autor.

O evaluare a Directivei InfoSoc trebuie, de asemenea, să ia în considerare noile forme de utilizare și creare a operelor și dacă directiva este încă adecvată având în vedere evoluțiile tehnologice și culturale. Inițiativa Comisiei Europene de a organiza o consultare publică referitoare la revizuirea normelor UE privind drepturile de autor a examinat aceste noi evoluții în mod aprofundat, fapt care pledează pentru a se ține cont de rezultatele acestei consultări considerându-le drept elemente esențiale pentru a ghida reforma europeană a drepturilor de autor.

Necesitatea urgentă a unei reforme este subliniată de nivelul ridicat de participare la consultare, cu peste 9 500 de răspunsuri primite, mai mult de jumătate dintre acestea provenind de la utilizatorii/consumatorii finali individuali.³ O serie de inițiative au fost lansate de părțile interesate organizate⁴ care utilizează software gratuit și cu sursă deschisă pentru a îndepărta barierele tehnice în procesul de furnizare de răspunsuri în cadrul consultării. Aceste inițiative au stimulat dezbaterile cu privire la consultarea publică a Comisiei și au atras atenția asupra ei. Contribuția lor la cele mai bune practici de accesibilitate și ușurința înțelegerii ar trebui să fie luate în considerare de către Comisie în momentul conceperii unor viitoare

¹ Potrivit raportului referitor la consultarea Comisiei privind drepturile de autor, *marea majoritate a utilizatorilor/consumatorilor finali consideră că UE ar trebui să urmărească ideea unui titlu unic al UE de drepturi de autor*, alături de majoritatea utilizatorilor instituționali și a membrilor mediului academic și de un număr semnificativ de autori [Report on the responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Rules („Raport referitor la răspunsurile date în cadrul consultării publice privind revizuirea normelor UE în materie de drepturi de autor”), DG MARKT, iulie 2014, p. 89 http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/docs/contributions/consultation-report_en.pdf]. Societatea Europeană privind Drepturile de Autor l-a îndemnat recent pe comisarul Oettinger să urmărească acest plan printr-o scrisoare deschisă susținută de mulți cercetători importanți: <http://www.ivir.nl/syscontent/pdfs/78.pdf>.

² Institute for Information Law IVIR (2006): *The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy* („Reformarea dreptului de autor și a drepturilor conexe pentru economia bazată pe cunoaștere”), (op. cit.).

³ Report on the responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Rules („Raport referitor la răspunsurile date în cadrul consultării publice privind revizuirea normelor UE în materie de drepturi de autor”), DG MARKT, iulie 2014, p. 5.

⁴ Printre inițiativele respective se numără, de exemplu, „Fix copyright!”, „Creators for Europe” și „Copywrongs.eu”.

consultări.

Consultarea organizată de Comisie cu privire la reforma drepturilor de autor oferă o imagine completă a contextului schimbat al drepturilor de autor în era digitală și evidențiază cele mai presante probleme cu care se confruntă numeroase părți interesate în cadrul utilizării zilnice a drepturilor de autor.

Începând din 2001, în timp ce noi servicii bazate pe internet, cum ar fi streamingul, au câștigat în importanță, pare rezonabil ca unul dintre principalele obiective ale pieței unice digitale să fie eliminarea restricțiilor teritoriale și încurajarea accesibilității paneuropene a serviciilor. Astfel de progrese pot fi considerate parte integrantă a noțiunii de piață unică digitală și inerente acesteia și reprezintă un important pas înainte în stimularea inovației și a competitivității întreprinderilor europene. Evoluțiile tehnologice recente au fost însoțite de o creștere a contribuției creative,¹ dar remunerarea creatorilor este din ce în ce mai dependentă de poziția acestora în negocierea cu furnizorii de servicii online sau alți intermediari care contribuie la punerea operelor lor la dispoziția publicului. Este, prin urmare, necesar să se dezvolte un cadru juridic care să îmbunătățească poziția de negociere a creatorilor în relațiile lor contractuale. De asemenea, este esențial să se pună în aplicare măsuri favorabile concurenței, cum ar fi neutralitatea rețelei și încurajarea unor formate deschise, pentru a reduce obstacolele în calea intrării pe piață a prestatorilor de servicii concurenți și pentru a se evita crearea de monopoluri.

Utilizarea pe scară largă a internetului în întreaga Uniune a condus la o situație în care practic toată lumea desfășoară activități relevante pentru legislația în materie de drepturi de autor. Astfel, dreptul de autor joacă un rol central în viața de zi cu zi a majorității cetățenilor europeni și, ca atare, ar trebui să fie actualizat pentru a reflecta nevoile tuturor grupurilor de utilizatori. Aceasta necesită un nou echilibru între interesele titularilor de drepturi și capacitatea persoanelor obișnuite de a desfășura activități care sunt esențiale pentru viețile lor sociale, culturale și economice, dar care în contextul tehnologic din trecut se aflau în afara sferei de aplicare a legislației privind drepturile de autor.

Un exemplu relevant a acestei nevoi de adaptare este întrebarea cum sau dacă se protejează operele de arhitectură din locurile publice. În trecut, legislația urmărea să protejeze împotriva exploatării comerciale inadecvate a arhitecturii prin cărți poștale produse în masă, nefiind axată pe turistul obișnuit care ar fi făcut fotografii pe care le-ar fi circulat după imprimare cel mai probabil numai într-un context privat. Astăzi, orice turist poate totuși să creeze o imagine digitală, să o încarce pe un site de socializare și probabil, în necunoștință de cauză, să o pună la dispoziția întregii comunități online mondiale. Având în vedere milioanele de europeni care desfășoară deja astfel de activități, devine clar faptul că dreptul de autor poate fi practic și echitabil doar dacă reprezentarea clădirilor și sculpturilor publice este scutită de la protecția drepturilor de autor, astfel încât să nu se impună o sarcină excesivă asupra activităților online de zi cu zi. Implementarea extrem de divergentă a excepției privind „libertatea panoramei”

¹ Masnick & Ho (2013): The Sky Is Rising (2), Regional Study: Germany, France, UK, Italy, Russia, Spain [„Cerul se înalță (2), Studiu regional: Germania, Franța, Regatul Unit, Italia, Rusia, Spania”]. Disponibil la adresa: <https://www.techdirt.com/skyisrising2/> <https://www.documentcloud.org/documents/561023-the-sky-is-rising-2.html>.

prevăzute în cuprinsul Directivei InfoSoc¹ în diferite state membre demonstrează că trebuie să existe un drept al utilizatorilor cu caracter paneuropean, definit în sens larg, de a expune și comunica opere care se află permanent în locuri publice.²

În mod similar, deși convergența mass-mediei a generat o schimbare dramatică în modul în care utilizatorii creează, consumă și interacționează, această schimbare majoră nu s-a reflectat în legislația europeană. Cu toate acestea, această schimbare a creat necesitatea ca excepțiile de la drepturile de autor să fie formulate într-o manieră mai neutră din punct de vedere tehnologic și orientată spre viitor. Activitățile care au drept scop citarea folosesc acum într-o măsură tot mai mare materiale audiovizuale drept bază; de exemplu, în practica online comună de a ilustra afirmațiile sau emoțiile cu imagini gif animate³ care prezintă mici fragmente de filme, seriale de televiziune sau evenimente sportive populare. Pentru ca excepțiile să își îndeplinească scopul de protejare a libertății de exprimare și de informare în mediul digital, acestea nu trebuie să se limiteze la mediul scris, ci să cuprindă explicit materiale audiovizuale, fiind formulate într-un mod suficient de deschis pentru a acoperi posibile noi forme de exprimare culturală.

În cadrul acestui nou mediu digital, este, de asemenea, de remarcat faptul că bibliotecile și alte instituții de patrimoniu cultural au dificultăți crescânde în a-și îndeplini misiunea de interes public de educare a publicului și de conservare a operelor. Multe dintre ele au concluzionat că acest lucru este cauzat, cel puțin parțial, de lipsa de protecție pe care legislația UE privind drepturile de autor le-o oferă. Excepția opțională și limitată pentru biblioteci prevăzută în cuprinsul Directivei InfoSoc s-a dovedit a fi insuficientă pentru a le permite să împrumute cărți electronice patronilor lor. Cu toate că accesul liber la cărți prin intermediul bibliotecilor, indiferent de format⁴, are un efect pozitiv asupra vânzărilor comerciale, întrucât contribuie la o cultură a lecturii, bibliotecile europene se confruntă cu restricții inutile în ceea ce privește oportunitățile de împrumut electronic, cum ar fi necesitatea de a obține acces la un serviciu de împrumut cu un repertoriu restrâns. În schimb, bibliotecile ar trebui să poată achiziționa în mod individual cărțile electronice cele mai relevante pentru comunitățile lor și să le poată împrumuta patronilor lor online.

O lecție importantă bazată pe exemplul bibliotecilor se referă la faptul că, întrucât de la introducerea Directivei InfoSoc până la evaluarea acesteia a trecut peste un deceniu, nu putem presupune că viitoarea legislație europeană va ține pasul cu evoluțiile tehnologice. În realitate, este foarte probabil ca legislația să rămână în urma unor astfel de evoluții. Prin urmare, este necesar să se introducă modificări legislative pentru a permite adaptarea la noi forme neașteptate de expresie culturală. Această flexibilitate ar putea fi atinsă prin introducerea unei norme deschise care să fie aplicată listei de excepții și limitări, făcând obiectul regulii testului în trei pași. Principalul argument invocat împotriva introducerii unei norme deschise este că

¹ Directiva 2001/29/CE, articolul 5 alineatul (3) litera (h).

² O distincție între utilizările comerciale și necomerciale creează noi probleme în mediul online întrucât un număr crescând de utilizatori sunt în același timp și producători de opere. A condiționa faptul de a beneficia de excepțiile referitoare la utilizările necomerciale descurajează adoptarea de mecanisme de remunerare precum microplata, care s-ar putea dovedi esențiale pentru dezvoltarea de noi modele de afaceri pentru creatori.

³ Pentru o explicație a acestei practici, a se vedea: http://d-scholarship.pitt.edu/13531/1/LevinsonND_etdPitt2012_Revised072313-1.pdf (pp. 41-43).

⁴ A se vedea sondajul privind cărțile electronice ale bibliotecilor realizat de OverDrive și American Library Association (ALA). Disponibil la adresa: http://blogs.overdrive.com/files/2012/11/ALA_ODSurvey.pdf.

aceasta ar putea avea drept rezultat o interpretare fragmentată de către instanțele naționale. Totuși, această problemă ar putea fi abordată de legislația europeană prin introducerea unor norme directe pentru interpretarea testului în trei pași¹ și printr-o mai mare armonizare a cadrului UE privind drepturile de autor.

¹ Testul în trei pași nu impune limitări și excepții care să fie interpretate în sens restrâns: „*Toate excepțiile și limitările* trebuie interpretate în conformitate cu obiectivele și scopurile lor.” A se vedea Institutul Max Planck pentru Inovare și Competiție: A Balanced Interpretation of the “Three-Step Test” in Copyright Law („O interpretare echilibrată a testului în trei pași în cadrul legislației privind drepturile de autor”), septembrie 2008. Disponibil la adresa: http://www.ip.mpg.de/en/pub/news/declaration_threestepstest.cfm.